

לפתיחת המדור

הרב ישראל קליינר

ראש ישיבת בית הכרם, ירושלים

"ותרועת מלך בו"

"לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל ה' אלקיו עמו ותרועת מלך בו", ופירש הגר"א באדר"א דאון הוא הדיבור, עמל הוא המעשה, ה"א עמו זה רביקות ה', ותרועת מלך בו היא התורה, ללמדנו כי מלכות שמים אינה שמירת חוקי התורה בדיבור ובמעשה, גם לא בדביקות בה' שהיא - עמו, חלותה וגילוייה של מלכות שמים אינה מתבטאת בלחיות עם הקב"ה, אלא בחלותה בתוככי לבו של אדם, אז תורת ד' הופכת לתורתו של אדם - "ובתורתו יהגה..." ואז מתממשת מלכות שמים.

מצינו בירושלמי פ"ב דחגיגה תיאור סעודת הברית של אלישע בן אבויה. והתיאור כפול - אחד של האב בעל הברית, ואחד של כל חכמי ישראל. אבויה מספר על החכמים שעסקו בתורה בביתו, וירדה אש מן השמים והקיפה אותם, והחכמים מספרים על אותו אירוע, אך הם מתבטאים: והיתה האש מלחכת אותן. אבויה ראה את כוחה של תורה בהיקף שהקיפה אותם האש, אך החכמים מסבירים שלא היתה זו אש מקיפה - אלא אש מלחכת. תורת ד' אין תכליתה להקיף האדם מסביב, אלא לחדור אליו פנימה, ללחך אותו. כך מצינו בספרי פ' וזאת הברכה, "מימינו אש דת למו ... נמשלו דברי תורה כאש ... מה אש קרוב נכוה רחוק ממנה צונן, כך ד"ת כל זמן שאדם עמל בהם חיים הם לו ...".

הירושלמי מסיים את הסיפור בדבריו של אבויה - אם כך היא כחה של תורה, אם נתקיים לי בו זה, לתורה אני מפרישו! ולזה קורא אלישע ברבות הימים - לא היתה כוונתו לשמים. לו היה רואה אבויה את האש המלחכת, מכיר בה ומתרשם ממנה, לא היה מעמיס את התפעלותו בהקדישו את בנו העולל בן שמונת הימים לתורה, אלא היה דבק בה בעצמו. במבט של היקף ולא של תוך, לא ניצל את הרגע הגדול לעצמו, אלא להפגנת חוץ בלבד, על גישה זו קבע אלישע - לא היתה כוונתו לשמים.

יוסף מזהיר את אחיו אל תרגזו בדרך, ובתענית י: אל תתעסקו בדבר הלכה שמא תרגז עליכם הדרך. והעמידו בגמ' את אזהרתו שלא להתעסק בתורה בעיון, אך ודאי דלמיגרס חייבין הן אף בדרך. ובתוס' הביאו מדרש אל תפסקו מדבר הלכה. ולשון המדרש רבה בפ' ויגש: אל תעמידו עצמכם מדברי תורה. האזהרה שלא לעסוק בתורה בדרך היא אמורה על המו"מ העיוני, שהרי לגרוס גם בדרך מחוייבים, אבל מציאות

אחת עומדת מעל חלוקה זו - אל תעמידו עצמכם מד"ת, תורה שהיא העצמיות שבלב לא תרפה ממכם לרגע. תרועת התורה שבתוך לבו של אדם אין בה הפסקה כלל.

יגיעה בתורה מביאה בהכרח את ה'לחדודי' שבה. אל תאמין! אומרת הגמ' למי שיאמר יגעתי ולא מצאתי. אבל לאוקמי גירסא, היינו לקנות אותה שלא תשתכח ממנו - רש"י, היינו להחזירה ללב, זו סייעתא דשמיא מיוחדת להביא את תרועת המלך בו, אל תוככי לבו...

אוצר החכמה

למדנו בתורתו של הרמח"ל, שהיסוד והשורש לחסידות ולעבודה שלימה הוא, שיתברר ויתאמת אצל האדם מה חובתו בעולמו, בירור השכל ואימות הלב. וברור שאין זו הוראה להכרת חובתו של אדם בעולמו בלבד, אלא הוראה המלווה את האדם בכל מהלך עבודת חיו. בראשונה הבירור החיצוני, ולאחריה האימות הפנימי. לא יתכן אימות ללא דברים ברורים, אבל דברים מבוררים אינם הסוף, התכלית היא - וידעת היום והשבות אל לבבך, האימות בלב היא צורת האדם שנכנע למלכות שמים. הוא אשר הבדילו חז"ל בין הדורות בגודלו של הלב, והוא אשר אמר רבא בסנהדרין קו: רבותא למיבעי בעי, אלא רחמנא לבא בעי.

1234567

אוצר החכמה

ישבנו פעם במחיצתו של מרן ראש הישיבה זצ"ל כשהחל ללמוד סוגיא, לפתע כשרפדף בספרי הפטיר: הרי יש לי שיעור כללי! כח תפיסתו המהירה היה מדהים, ובכשרונותיו הנעלים נתברר לו מיד יסודה של הסוגיא. אבל מאותו רגע ועד לשיעור שנאמר בשבוע לאחר מכן, עמל ויגע בסוגיא, חזר ולמד ושנן עד שהגיע לשרשים, ולמעשה היה זה אותו יסוד שעמד עליו בתחילה. אלא שלא הצטמצם בבירור ולא הסתפק בו, אלא עמל לקנות את הדברים בלב, ורק כשנתאמתו הדברים, אז העבירם לתלמידיו.

הוא היה שייך לרוכד הבודדים שלא די להם בירורים של דברים, אלא עמל לאמיתותם. ועם היותו בקי במהלכי הרמ"ם הגדולים משיבות ליטא, ודומה שחלק מהשיעורים שלהם הנפוצים כיום הגיעו לרבים מהעתקותיו, מכל מקום שיעוריו לא היו אוצרות של ידע ובירורים, ("רעייד" בלשון המקובלת) אלא שיעורים שנבעו מלבבו הגדול, הם היו קנויים לו בקנין התורה. והוא ידע גם להחזירם ולהקנותם לשומעי לקחו.

מבחן הדברים לא היה בבירורים מסגריים, אלא באמת הפנימית, ואמת זו אמר עליה החכם: "דברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב". הגרי"ס הוסיף על כך, יוצאים מן הלב שנתמלא ועבר על גדותיו. אולי כאן פשר סודו הגדול ויכולתו המרשימה בהעמדת תלמידים. אי אפשר

היה לעמוד מול הקסם המופלא של תורה שבלב, של תרועת מלך שהדהדה ממנו, ולא לקלוט פנימה ממהותו ומישותו.

והיה זה לב מלא בטובה, מלא ביושר ובשמחה, היה זה לב מלא באהבה ובחסד. כל אשר הקרין מלבו מסר לזולתו, מלב שנתמלא ועבר על גדותיו, לזה חניך והטיף, שלא להסיח דעת לרגע המחשבה מן התורה, שם בעולם הקנינים הרי רגע של היסח הדעת הוא ניתוק, ומניתוק זה חרד. ועל הקשר המתמיד נתן את נפשו.

בדור שלנו שעבר להרבצת תורה של בירורים, בדור של שיעורים הלקוחים מספרי מפתחות, של שיעורי זכרונות מתוך מחברות של ימי נעורים, בדור שהרשה לעצמו ללמוד דף גמרא מדולג בחודש, ולהעמיס על התלמידים מטענים של אינפורמציה הקשורה בו, בדור שהעושר החיצוני חוגג, והעושר הפנימי מצטמק והולך, היתה הזכות לתלמידיו של רבינו ז"ל שומעי לקחו והוגי ספריו, להפגש עם רב רבנן, אשר העניק להם תורת לב, ומסר להם תרועת המלך על כל משמעותה הפנימית.

עדיין יודעים להעביר בקורת בירורית על דברים, לחשב את החשבון הצורני אם הדברים תואמים ועולים נכון, אבל נעלמת מאתנו בקורת התחושה של האמת, הבקורת של המשקל הפנימי של הדברים, מי יבין היום לדברי הגרב"ד אשר אמר פעם לפני הגרי"ז מבריסק שיעור שהבין, והגרי"ז לא הסכים עמו. משחזר אמר לבחור שליווהו - אם כן הרי אין לי שיעור. תמה אותו מלווה ושאל, הרי זו היתה המסקנה של הרב, יהיה זה השיעור. אמר לו הגרב"ד: "רחמנות על בחור שאינו תופס שמה שהרב מבריסק אין מסכים עמו לא ניתן להאמר...". הכרה זו במבחן האמת עוברת להיות נחלת העבר.

על תורתו של דואג האדומי שהיה מאדים פני תבל בהלכה, עד כדי כך היתה גדלותו מגעת, כולם התביישו מיכולתו, ואמרו חז"ל על תורתו שהיתה מן השפה ולחוץ. תורת ידיעות, תורה חיצונית. וזו אין לנושאה קשר עם חיי העולם הבא. דואג נמנה במשנה כמי שאין לו חלק לעה"ב.

מרבצי התורה האמיתיים, עליהם נאמר (מלאכי ב') "תורת אמת היתה בפיהו ועולה לא נמצא בשפתיו, בשלום ובמישור הלך אתי ורבים השיב מעון, כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו - כי מלאך ד' צבאות הוא".

